TIDSKRIFT
Debatt

Karaktär, kompetens och historiskt kunnande

av Thomas Roth, 1:e intendent vid Statens Försvarshistoriska Museer

I Akademiens andra häfte för innevarande år beskriver ledamoten Gunnar Åselius krigshistoriens uppgång och fall i den svenska högre officersutbildningen. Han redogör där för den urvattning som ämnet har genomgått sedan 1878 och avslutar med att konstatera att precis som alla andra människor måste även officerare känna sitt förflutna för att känna sig själva. Åselius avslutar med citera generalen Hugo Raabs ord att militärhistorien inte erbjuder några patentlösningar för blivande militära chefer men ”en allmänt bildande inflytelse” och en möjlighet att ”nära och vidga” sitt omdöme.

I samma häfte tar ledamoten Claes Sundin upp frågan om karaktär och kompetens i vad han kallar Det Nya Samhällsförsvaret. Jag föreställer mig att det är delvis mot bakgrund av det senaste årets s k affärer där officerare skapat rubriker, som Sundin bland mycket annat föreslår att man skall gallra ut de officersaspiranter som uppvisar ”mörka sidor”, som allvarligt brister i social förmåga, som i vid mening är oärliga, arroganta, självcentrerade eller har en överdriven uppfattning om sin egen förmåga. Med mina erfarenheter från sammanlagt ca 7 års aktiv tjänstgöring under grundutbildning, skolor, krigsförbandsövningar och inte minst frivillig tjänstgöring (senaste tjänstgöring KRO i augusti i år), kan jag inte annat än att hålla med Sundin. Framför allt vid frivillig tjänstgöring under 1980-talet såg jag allt för många officerare, även i de högre graderna, vars omdömeslösa och inte sällan olagliga förehavanden borde ha lett till påföljd, istället för att leva vidare som roliga historier på mässen.

Den brist på kultur i vid mening, som Sundin tar upp, anser jag kan kopplas samman med de synpunkter som Åselius framför. Jag menar naturligtvis inte att en utökning av ämnet militärhistoria vid Försvarsmaktens skolor skulle innebära att problemet med omdömeslösa officerare därmed omedelbart upphörde. Däremot anser jag att begreppet militärhistoria borde kunna vidgas och omfatta yrkets kulturhistoriska bakgrund för att skapa en insikt om de krav och traditioner som skapat den svenska försvarsmakten av

idag. Det räcker alltså inte bara med att man, som på FHS, undervisar i de stora strategiska skeendena, man måste också bibringa eleverna kunskap om t ex varför försvaret av idag ser ut som det gör. Detta kan för äldre läsare framstå som självklart, men efter att i ett antal år på FHS ha undervisat om försvarets organisationshistoria, vet jag att så ingalunda är fallet.

Jag hävdar alltså att den blivande officeren tidigt måste bibringas en uppfattning om vad konungen, regering, riksdagen, ÖB, folket – välj vad ni vill – kräver av henne eller honom, alltså det som förr kallades traditioner, sammanhållning och god kåranda. Ett steg på vägen mot detta mål är en slags militärhistorisk allmänbildning, som jag dessutom anser vara viktig ur andra synpunkter.

Uttrycket ”officer och gentleman” är idag utbytt mot ”officer och tjänsteman”, kanske delvis för att rikets politiska ledning genom de s k befälsreformerna strävade efter att få officersyrket att framstå som vilket annat yrke som helst. Att man därvid understöddes av Försvarsmakten och dess personalkårer framstår inom parantes sagt som mycket märkligt. Statsmakterna tycks till stora delar ha nått detta mål, men trots det finns det konstigt nog fortfarande skattebetalare som har uppfattningen att en officer skall visa större omdömesförmåga och högre moral än t ex en domare i Högsta Domstolen. Jag tycker faktiskt att dessa skattebetalare har rätt.